

Tjänsteskrivelse

Datum

2026-08-11

Vår referens

Josephine Nellerup

Strateg

Josephine.Nellerup@malmo.se

Remiss - Förslag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) enligt Konkurrensverkets förslag från rapport 2026, STK-2026-1057 SBN-2026-563

Sammanfattning

Konkurrensverket har föreslagit ändringar i plan- och bygglagen för att förbättra förutsättningarna för etablering av dagligvarubutiker. Förslaget är att det av översiktsplanen ska framgå hur kommunen avser att tillgodose intresset av en effektiv konkurrens, särskilt inom dagligvaruhandel.

Förslag till beslut

1. Stadsbyggnadsnämnden lämnar yttrande enligt förvaltningens förslag.

Beslutsunderlag

- G-Tjänsteskrivelse 2026-08-26 Förslag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)
- Förslag till yttrande 2026-08-26 Förslag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)
- Konkurrensverkets rapport 2026:4: Förslag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Beslutsplanering

Stadsbyggnadsnämnden 2026-08-26

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Regeringen har gett Konkurrensverket i uppdrag att lämna förslag på åtgärder för att förbättra förutsättningarna för etablering av dagligvarubutiker. Med dagligvaruhandel avses detaljhandel med i huvudsak livsmedel. Konkurrensverkets rapport Åtgärder för att förbättra förutsättningarna för etablering av dagligvarubutiker (rapport 2026:4) utgör avrapportering av uppdraget.

I rapporten föreslår Konkurrensverket ändring av plan- och bygglagen för att förbättra förutsättningarna för etablering av dagligvarubutiker. Regeringen önskar genom den aktuella remissen få in synpunkter på verkets författningsförslag avseende ändring i plan- och bygglagen (PBL).

Att effektiv konkurrens ska främjas i planläggningen framgår redan idag i plan- och bygglagen 2 kap. 3 § första stycket punkt 4: *Planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden främja en god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens.* Konkurrensverkets anser att bestämmelsen om effektiv konkurrens i 2 kap. 3 § PBL inte haft avsedd effekt på kommunernas planläggningsarbete och att det därmed kan antas att konkurrensintresset inte beaktas i den utsträckning som det ska. Sammantaget konstaterade Konkurrensverket i rapporten att kommunernas planarbete fortsatt bromsat upp möjligheten till nyetablering av dagligvarubutiker, vilket begränsar den lokala konkurrensen inom livsmedelshandeln.

Verket anser att om fler lägen som är lämpliga och konkurrenskraftiga att bedriva dagligvaruhandel på identifieras redan i arbetet med översiktsplanen skulle det innebära att dagligvaruaktörernas behov och förutsättningar beaktas tidigare och på ett mer effektivt sätt i den fysiska planeringen. Av detta skäl föreslår Konkurrensverket ett tillägg, i form av en punkt 8, i plan- och bygglagens 3 kap 5§. Författningsförslaget innebär att det i kommunens översiktsplan ska framgå *hur kommunen avser att tillgodose intresset av en effektiv konkurrens, särskilt inom dagligvaruhandeln.*

Syftet med Konkurrensverkets författningsförslag är att det i lagstiftningen ska vara tydligare att det av översiktsplanen ska framgå vilka avväganden som gjorts med hänsyn till en effektiv konkurrens, särskilt för dagligvaruhandeln. Verket anser att om dagligvaruaktörernas förutsättningar behandlas tidigare i planprocessen kan det bidra till att det tillkommer fler lägen lämpliga att bedriva dagligvaruhandel på. Det kan också ge kommunerna bättre möjligheter att beakta dagligvaruaktörernas behov av butikslägen och förutsättningar för att driva butiker, vilket också förväntas ge bättre förutsättningar för en effektiv konkurrens för livsmedel. I förlängningen kommer detta att gynna konsumenterna i form av större livsmedelsutbud och lägre matpriser.

Konkurrens handlar om att ge konsumenterna valmöjligheter. Med fler aktörer på marknaden skapas förutsättningar för att konsumenterna ska kunna erbjudas ett större och mer varierat varuutbud, lägre priser, högre kvalitet och bättre service. För att konkurrensen ska fungera väl behöver det vara möjligt att utmana befintliga aktörer.

Konkurrensen inom dagligvarubranschen sker till stor del på lokala marknader. En välfungerande lokal konkurrens förutsätter att det är möjligt för aktörer att utmana den marknadsledande butiken. Om det inte finns möjligheter för dagligvaruaktörer att etablera butiker i närheten av den marknadsledande butiken är incitamenten låga för denna att ge kunderna ett bra erbjudande i form av exempelvis ett brett varuutbud och låga priser. Frånvaron av konkurrens eller potentiell konkurrens begränsar enligt Konkurrensverket konsumenternas möjligheter att välja mellan olika butiksalternativ, och därmed deras möjligheter till bra erbjudanden.

På lokal nivå konkurrerar butikerna, utöver läget, bl.a. med sortiment, priser och service (öppettider, personaltäthet, manuella diskar etc.). Konsumenterna i Sverige föredrar i stor utsträckning att handla sina dagligvaror i fysiska butiker. Enligt en rapport från Svensk Dagligvaruhandel utgjorde försäljning i butik ca 96 procent av den totala försäljningen av dagligvaror under 2024. Online-handeln visar ingen ökande trend. Konkurrensen bestäms därför ytterst av vilka butiker konsumenterna har inom räckhåll för sina dagliga inköp. I flera kommuner finns enligt Konkurrensverkets analys endast två av de största dagligvaruaktörerna etablerade. I rapporten konstaterades också att mer än var tredje kommun saknade lågprisbutik under 2022 och situationen bedöms vara densamma i dag. Möjligheten för dagligvaruaktörer att etablera nya butiker och utveckla sina butiksnät är central för att nå konsumenterna och konkurrera om dessa. En god tillgång till butikslägen är därför en nödvändig förutsättning för en väl fungerande konkurrens. Konkurrensverket har tidigare konstaterat att antalet tillgängliga lägen är begränsat genom kommunernas tillämpning av plan- och bygglagen (2010:900) (PBL), och att det tillämpas vissa avtalskonstruktioner och avtalsvillkor i branschen som innebär låsningar och utgör hinder för nyetablering och även försvårar för enskilda handlare att byta till en annan dagligvaruaktör.

Konkurrensverket har uppmärksammat att det, till skillnad från vad som gäller för exempelvis bostadsförsörjningen, inte finns något krav på kommunerna att ha en strategi för dagligvaruhandeln och konkurrensen inom dagligvaruhandeln. Vidare finns inget uttryckligt krav på att kommunerna ska redovisa den kommunala översiktsplanens konsekvenser för konkurrensen i dagligvaruhandeln, och vilka avvägningar kommunen gjort i detta avseende. Denna avsaknad av krav, i kombination med kommunernas otillräckliga kunskap om de väsentliga förutsättningarna för att etablera och driva ekonomiskt hållbara dagligvarubutiker, innebär enligt Konkurrensverket en risk för att kommunerna inte planerar på ett sätt som underlättar etablering av dagligvarubutiker.

En omständighet som kan utgöra ett etableringshinder i områden med befintlig bebyggelse är att det är svårt och tar lång tid att ändra i detaljplaner, och därmed svårt att konvertera befintliga byggnader till dagligvarubutiker.

I regeringsuppdraget har även ingått att ta fram en vägledning för kommunerna om hur en effektiv konkurrens inom dagligvarubranschen kan främjas i praktiken. Konkurrensverket har därför också utarbetat en webbaserad vägledning för kommuner och andra berörda.

Ansvariga

Malin Rizell Avdelningschef

Marcus Horning Stadsbyggnadsdirektör